

Серія: економіка та управління. 2022. №1(4). DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-4-09-01>

Мирон Олег Миколайович,
*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:
Овсюк Ніна Василівна,*
*доктор економічних наук, професор кафедри обліку,
аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ ТА РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ

Перехід економіки нашої країни на ринкові рейки обумовив необхідність достовірної системи інформаційного забезпечення, яка здебільшого ґрунтується на даних бухгалтерського обліку, що зокрема стосується відображення процесу надходження запасів для здійснення виробничої діяльності тощо та розрахунків з постачальниками за отримані матеріальні ресурси.

Для нормативного обґрунтування зазначених операцій виникає потреба з початку заключити договір поставки матеріальних цінностей між покупцем та постачальником запасів. Договірні відносини між якими у подальшому будуть регулюватися оформленим договором купівлі-продажу, поставки, комісії та ін.

Процес формування та підписання договорів між покупцями та постачальниками реалізується службою менеджменту суб'єкта господарювання, разом з цим зміст ухваленної угоди відіграє ключову роль для об'єктивного відображення цих операцій в обліковій системі підприємства, а також виступає як основа для проведення контрольних заходів стосовно надходження матеріальних ресурсів та проведення розрахунків з підприємствами – постачальниками.

Розрив у часі між надходженням запасів на підприємство та оплатою постачальникам окресленої договірними відносинами суми коштів призводить до існування кредиторської заборгованості за одержані матеріальні цінності.

При чому, розрізняють договірні відносини з залежності від кількості суб'єктів, що беруть участь у договорі:

- односторонній договір;
- двосторонній договір;
- багатосторонній договір.

Відповідним чином оформлені договірні відносини є обов'язковими для виконання усіма сторонами (покупцями запасів та підприємствами – постачальниками). Разом з цим, змістовна складова договору купівлі-продажу має важливе значення для достовірного обліку фактів господарської діяльності, пов'язаних з надходженням матеріальних запасів.

Сутність поняття «запаси» окреслено в НП(С)БО 9, де також визначена їх оцінка, а також умови визнання та методологічні підходи щодо відображення їх в обліку та звітності підприємства [1].

В договорах купівлі-продажу, поставки тощо визначено основні умови придбання матеріальних запасів від постачальника, номенклатура та вартість запасів, форму розрахунку та інші особливості.

Отже, фахівці з бухгалтерського обліку в своїй роботі використовують наступні аспекти договірних відносин:

- період, валюту та форму проведення розрахунків;
- умови постачання матеріальних запасів і переходу прав власності на ці запаси;
- майнову відповідальність для учасників договору;
- особливості відшкодування понесених витрат, пов'язаних з транспортування, вантажними роботами та страхуванням предмету договору.

У такому випадку, коли в договорі визначена загальна сума надходження матеріальних запасів, до цього договору додається відповідна специфікація, яка відображає усю номенклатуру поставки, а також кількість за кожним окремим параметром.

Процес надходження матеріальних запасів від підприємства – постачальника зображено на рис. 1.

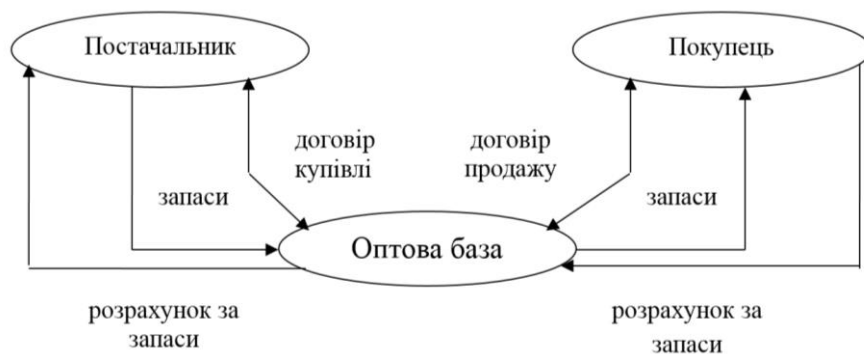

Рис. 1. Процес надходження запасів від постачальника

Базовими форми реалізації різноманітних запасів постачальниками виступають:

- складська форма реалізації;
- транзитна форма реалізації.

Перевагами складської форми реалізації запасів є обслуговування значної кількості споживачів з врахуванням відносно невеликої кількості запасів, оперативність забезпечення запасами в необхідному асортименті та ін. Тому

складська реалізація запасів займає суттєве місце в товарному обороті незважаючи на зростання витрат обігу.

В свою чергу, транзитний товарооборот передбачає, що постачальники мають відвантажувати матеріальні цінності безпосередньо покупцям, при цьому не використовуючи оптові бази, але за рознарядками останніх в рахунок плану поставки відповідної оптової бази.

Варто відмітити, що транзитний товарооборот має багато переваг, зокрема скорочуються зайві ланки, що пов'язані з переміщенням матеріальних ресурсів, а також знижуються витрати на транспорт та зникають вантажні операції. Також, до переваг можна віднести відсутність витрат зумовлених використанням проміжних складських приміщень, зменшення капітальних витрат на будівництво та обладнання складських приміщень, зменшення матеріальних витрат. Поряд з цим, транзитний товарообіг зумовлює збільшення розмірів партій матеріальних ресурсів, які мають відвантажуватися покупцям, що призводить до збільшення обсягу запасів та витрат на збереження.

Також покупці мають змогу самостійно розраховуватися за одержані матеріальні цінності з постачальниками.

Запаси визнаються активом, у тому випадку, коли має місце вірогідність одержання суб'єктом господарювання в подальшому економічних вигод, які обумовлені з їх використанням у виробничому процесі, а також їх сукупна вартість може бути достовірно визначена [1].

Від швидкого обороту капіталу безпосередньо залежить ефективність господарської діяльності підприємства. Тому, з ціллю дотримання існуючих умов договірних розрахунків, необхідно не допускати їх прострочення, а також проводити комплекс заходів спрямованих на зниження кредиторської заборгованості за одержані запаси. Ефективність економічної діяльності безпосередньо залежить від пришвидшення процесу розрахунків, зокрема з постачальниками.

Від роботи з підприємствами – постачальниками багато в чому залежить прибуткова діяльність покупців.

Побудова дієвих економічних відносин між покупцями та постачальниками передбачає розуміння договірних відносин щодо надходження матеріальних цінностей та здійснення розрахунків, що враховують інтереси сторін договірних відносин, які спрямовані на тривалу взаємодію між ними.

Таким чином, ключовими завданнями споживачів виступає раціональна організація здійснення відбору постачальників матеріальних цінностей (запасів) та управління сукупністю постачальників, що забезпечить одержання оптимального економічного результату, а саме: вчасне забезпечення суб'єкта господарювання запасами у відповідній кількості, за оптимальними ціновими пропозиціями через надійних постачальників. Зазначене виступає головною ціллю процесу закупівель, що стосується надходження запасів на підприємство.

Для відображення в системі бухгалтерського обліку руху запасів важливо здійснити їх оцінку. У нашій країні оцінка запасів здійснюється за фактами понесених підприємством витрат на їх придбання у період отримання [2, с. 897].

Відповідно до вимог НП(С) БО 9 в період вибуття запасів, незалежно від їх реалізації за кошти чи спрямування у виробництво, їх балансову вартість можливо оцінити за одним із наступних методів: ідентифікованої собівартості відповідної одиниці готової продукції; середньозваженої собівартості; собівартості перших за періодом надходження запасів (ФІФО); ціни продажу; нормативних затрат [1].

Керівний склад та бухгалтерський підрозділ кожного окремого підприємства самостійно визначають, яким методом користуватися для оцінки запасів, адже потрібно враховувати специфіку та сферу діяльності суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» затверджене Міністерством фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>

2. Тарасова Г.О., Гулевич С.В. Організація обліку виробничих запасів підприємства та шляхи його удосконалення. Економіка і суспільство. 2018. Вип. 15. С. 896-899.